

Uisumehed tänavad

Laupäeval, 30. jaanuaril langes vanarahva kombe järgi lepitatud tammepuu kõvatuule peale ja pühkis metsast lumetolmu. Seda päeva on oodatud Muhu saarel 1910. aastast. Laeva kiilpuu on seest ilus ja tihe. Kiriku eestpalvustel jääb uisu emapuu kaitseingli valvsa pilgu alla.

Eraldi on ajakirjandus esile toonud maausulist Martin Kivisood, kes pärast oma-poolset ohverdust vanadele vaimudele lausus, et üks usund ei sega teist. Sõnast kinni haarates palus preester Andreas teda appi teisi tööriistu hoidma, et puu saaks ristitud ka kiriku õpetuse järgi. Nii oli kõigil hää ja rahulik meel. Pärast riitusi süüdati uisutuli, mis vanasti andis vastaskaldale märku, et laev võib tulla reisijatele järele.

Suured tänud, et jäite meiega ka täiskuu ajaks pidu pidama.

Uisu emapuu enne langetamist.

www.uisk.ee

Vanatoa talu oli tulvil rahva hõiskeid hommikutundideni. Külasema Seltsi tantsud ja Meelis Mereääre lõõtsamäng kaiguvad endiselt õue peal. Rahva laul oli kena kui kandelekel. Suured kiitused väsimatutele meestele Kihnu Poistest,

Untsakatest ja VLÜ-st.

Lubame, et hõberahad, mille tõid Martin Kivisoo ja Hiiu Purjelaeva Selts, on kindlas kohas ootamas laevaehituse järgmisi etappe. Need mündid tõmbavad koos uisuga ajaloo-vetesse uued triibud. Jääge meiega!

Kogu austusega,

Uisumehed

www.uisk.ee

Väinamere Uisu ühing tänab emapuu päevaga ühinenud saarerahvast ja sõpru teispoole merd pühendumuse ja abi eest!

Las Noorus Möllab 2010 esimene kontsert - TEHTUD!

Projekti aväiritus toimus 12. veebruaril Muhus Piiri rahvamajas. Esinesid kollektiivid Kadunud Generatsioon (Orissaarest), Growing Up (Kärdlast) ning MintTaara (Muhumaalt). Hubasesse Piiri rahvamajja oli kuulama-osa saama kogunenud umbes 50-60 inimest.

Projekt ise kujutab endast seeriat noortebändide üritusi, mille käigus loodame iga kuu ühel üritusel Muhus, Saaremaal või Hiiumaal näha-kuulda erinevaid noortebände üle Eesti. Kuna Eestis on palju väga andekaid ning häid noortebände, siis tahame neid ka võimalikult palju saartele tuua, et ka siinsetele inimestele pakkuda väljaelamisvõimalust ning hea kontserdi kustumatuid muljeid edaspidigi.

Kuna esimene üritus on nüüd ilusasti seljataga, võime kindlalt väita, et projekt algas väga hästi ning koos kogemuste kasvuga

paraneb iga ürituse korralduslik kvaliteet.

Tähelepanu! Tegü ei ole vaid noortele suunatud ürituste-sarjaga! KÕIK võivad tulla - las noorus möllab kõigi meie südames!

Ürituse kordamineku eest tahame tänada publikut, esinejaid, tiimi liikmeid, ANK Varaaita, Muhu Noortekeskust, Muhu Valda, Saaremaa Tarbijate Ühistut, Muhu Puidukoda, MTÜ-d Hea On Olla ja

Muhu Puidukojas valminud kenad meened bändiliikmetele.

NoorteTV-d. Suured tänud ka Arni Otsale, kes üritust filmis.

**Robert Vahter
Arnek Grubnik**

Tere! Growing Up siinpool. Las Noorus Möllab 2010 esinemine oli super! Meie väga meeldis, et publik elas kaasa, rahvast oli ja inimesed oli väga lahked ja toredad. See oli suur üllatus, et pärast viimase bändi esinemist kutsuti meid veel tagasi. Tegi südamed kohe veelkord soojaks.

Muhu Noortekeskus on ka väga ilus koht ja meil on väga hea meel, et saime sellises ilusas Noortekeskuses ööbida. Saime uusi tutvusi, ilmselt ka uusi fänne ja häid kogemusi. Aprillis tuleme uuesti Muhumaale tagasi ja siis näeme taaskord!

Aitäh kutsumast ja kõike paremat!

Growing Up

Lugemispäev Liiva Raamatukogus

Talvisel koolivaheajal lugesid Muhu Põhikooli algklasside õpilased raamatukogu ja õpetajate **Karina Küti, Jana Koeli, Tiina Tuulmägi** ja **Ene Voki** eestvõtmisel paaril viimasel aastal ilmunud eesti lasteraamatuid, peamiselt sarjadest „Minu esimene raamat“, „Loe mind“, „TEA lasteraamatute varalaegas“, „TEA lasteluule varalaegas“ jt.

Lugemisaasta raames kogunesid kõik algklasside õpilased reedel, 5. veebruaril Liiva Raamatukokku, et üheskoos 22 tragi õpilase poolt kodus läbiloetust ülevaade saada (mõni lugeja pidi haiguse või arstilkäigu pärast eemale jääma).

Pärast raamatukogupoolset iga teose ja autori lühitutvustust luges õpilane vastavast raamatust kaastastele ette katkendi, näitas illustatsioone ja ütles oma arvamus raamatu kohta. Tublid esinejad olid **Alexandra Sigrít Lindberg-Tarvis, Henri Kollo, Kaia Ligi, Katariin Aer, Alexander Allan Lindberg-Tarvis, Kadri-Liis Kolk, Andrus Peegel, Erik Lember, Kadri Ligi, Kaire Looris, Kristiina Veski-meister, Pille Ülem, Karoliine Kaljuste, Elluli Saat, Maris Valdmets, Hendri Maisalu, Marili Rihkrand, Karen Saksakulm ja Hälena Kikerist**. Hälena esitas suurepäraselt H. Puki loo „Auraha“.

Lapsed jäid loetud raamatutega rahule, ütlesid, et lugeda on lahe.

Õpetajad-õpilased kinkisid raamatukogule lugemisaasta puhul 6. klassi õpilase Eliis Paasi joonistatud pildi, valminud D. Bisset' teose „Kõnelused tiigriga“ põhjal. Pildil olev tiigrikutsu on väga ilmekas ja armas, aitäh!

Suur tänu kõikidele õpetajatele, õpilastele ürituse ettevalmistusele kaasaaitamise, osaluse ja kordamineku eest!

Erika Pints

Palve Vabariigi aastapäeval

Issand, meie Jumal, kes Sa kõike oma väega ülal pead ja oma jumaliku ning kõigevägevama tahtega kogu maailma valitsed;

Kes Sa ühtedest esivanematest oled lasknud maa peale palju rahvaid sigida ja neile igaihele oma maa elupaigaks oled andnud;

Kes Sa ka meie Eesti rahvale oled rohkesti head teinud ja teda tõe valguse poole juhatanud;

Kes Sa teda vabaduses oled lasknud elada ja ka rasketel aegadel teda oled toetanud ning talle ja ka meie Kirikule uuesti vabaduse kinkinud;

Sina Ise, Issand, võta vastu meie tänupalved sel meie riigi aastapäeval.

Lase puhata nende hinged, kes usu ja isamaa eest on võidelnud ja langenud, ning kõigi hinged, kes vangis ja võõrsil on oma elutee lõpetanud.

Ja anna ka meile jõudu elada selle vabaduse vääri- liselt ning kingi meile rahupõlve.

Hoiat rahus ja üksmeeles meie riigi võimusi ja kogu meie rahvast ning anna head seisu oma pühale Kirikule siin maal.

Sest sina oled Rahuvürst ja meie hingede päästja ning Sulle, Isale, Pojale ja Pühale Vaimule anname meie au nüüd, ikka ja igavesti. Aamen.

*Palve õigeusu
jumalateenistusest*

Mõtteid Vabariigi aastapäeva puhul

*Mu isamaa, mu õnn ja
rõõm, kui kaunis oled sa!*

J. W. Jannsen

Kahekümne neljas veebruar. Hämar talvepäev; hallist kõrgusest langevad liueldes üksikud lumekübemed külmetanud maapinnale. Ei paista nagu midagi erilist ega uudset looduses, samasugune röske ja hämar talvepäev, nagu paljud mõeldudki.

Kuid ometi on midagi õhus, midagi kogu looduses, midagi, mis paneb südame kiiremini tuksuma, mis kisub nagu kõrgemale igapäevastest muredest ja askeldustest.

See on teadmine, et pühitseme täna meie Vabariigi kahekümne esimest aastapäeva. See on suur pidupäev, millest iga tõsine eestlane tunneb headmeelt.

Kuskilt kaugelt hallist minevikust kerkivad silmade ette meie esiisade orjastatud kujud. Nad liiguksid nagu sellel maal, silmis hirm, kuid ühtlasi tasumiskirg oma vaenlasele. Aastasadu pidid nad liikuma orjadena sellel maal, pidid tegema tööd ja kannatama kõige suuremaid viletsusi. Kerkib silmade ette Lembitu vägev kuju, täis võitlusihä, täis vabadusepüüet; kerkivad kujutlusse viikingite valgepurjelised laevad, purjetades Saaremaa randadelt kaugele Skandiinaavia rannikule.

Kõik see tundub meile, noortele, nagu salapärase, tihtigi õudse, kuid kauge unenäona.

Kuid ometi oli see nii, muistne priius hävitati raudrüüs vaenlase poolt ja meie maa langes aastasadu kestvasse orjaunne. Ta vaevles ja kannatas – orjastatud maa.

Aeg-ajalt süttisid pimedatel öödel mäeküngastel tuled; nad loitsid kõrgele, kutsudes rahvast võitluseks vaenlase vastu. Lõi leegitsema viha ja rahvas ihkas saada vabaks. Kuid jälle kustusid tuled ja nii see kestis kuni mõeldud sajandini, raske, piinarikas öö.

Kuid siis lõi kumama idataevas koit, arg, nõrgalt punetav valguseriba. Ta kasvas ja kasvas, kuni viimaks ometi saatis kuldne päike oma esimesed arglikud valguskiired üle maa. Öö taganes, algas päev, hele päev, täis päikese pimestavat sära.

See oli vabadusepäike, mis lõi särana ligi seitsesada aastat kestnud pimedada orjaöö järele. Täna on möödunud kaksikümne üs aastat sellest. See on lühike aeg ja meie vanemad mäletavad veel hästi seda päeva, mil tõusis päike – mil kuulutati meie kodumaa iseseisvaks.

“Laps, mis tead sina nendest võitlustest ja raskustest, mis pidime kannatama meie,” koputab vanaisa vanadusest väriseva ja soonist tursunud käega mulle õlale. “Ei ole sina käinud teol ega tundnud hirmu kodu pärast. Ei oska sa kujutada neid raskeid ja ägedaid võitlusi vabadussõjas, mis viisid endaga kaasa nii mitmedki parimad Eesti

pojad!” Seda kõneldes läigivad ta silmad erilisel, ta vimma- vajunud kogu ja värisevad käed saaksid nagu uut jõudu. Ta hoiab käes rullitult sini-mustvalget lipukangast. Rõõmsalt säravate silmadega ulatab ta selle mulle, sõnades rõõmust väriseva häälega: ”Mine ja heiska meie võidulipp!”

Kui tupp tagasi lähen, istub vanaisa ikka veel akna lähedal ja vaatleb tuules rõõmsalt lehvivat lippu. Kaua vaatavad ta hallid tuhmunud silmad välja ja tasa sosistavad ta huuled: “Võin minagi, vana inimene, veel näha, et oleme vaba rahvas, meil on oma kodu ja lapsed võivad õppida emakeelsetes koolides.”

Liikudes suitsevate tõrvikute valgusel, tõuseb nagu salapärase aukartus meie vaprate vanemate vastu, kes suutsid purustada põlise vaenlase ja luua vaba kodu. Kui õnnelikud võime olla, et võime liikuda vabade kodanikena sellel maal, kus kord aastasade eest töötasid meie vabad esiisad ja kus peeti võidupühasid pühades Taaratammikutes.

Siis suri kange Kalev, ta uinus aastasadu; kuid nüüd on ta uuesti tulnud Eesti rahvale õnne tooma.

Kaitse veel kaua, kange Kalev, meie püha Maarjamaa pinda!

✠

16. III 1939

(Elfriide Schmuul,
Koguva Pärdi)

Head muhulased!

Soovin teile kõigile head Vabariigi aastapäeva!

Pädaste mõis tunnistati Eesti Turismifirmade Liidu poolt aasta parimaks turismiobjektiks.

See on kõrge tunnustus kogu meie saarele ja ma soovin tänada teid kõiki, kes te olete viimase 15 aasta jooksul aidanud mõisa taastada ja sellele taas hinge sisse puhuda. Lugesin kokku, et neid inimesi on Muhus üle 500, kes on Pädaste mõisas otseselt või kaudselt tööd ja leiba saanud, oma teenuseid või tooteid pakkunud. See kõrge tunnustus on tulnud ainult tänu teie tublile tööle ja pühendumusele. Tänavu suvel tähistab mõis oma 444. sünnipäeva. Alustame oma üritustesarja juba 13. märtsil Gerli Padari kontserdiga ja ootame teid alati sooja südamega külla!

Austusega, Imre Sooäär

Muhulasi Eesti Vabariigi sünni juures

Muhulane Timotheus Grünthal, kes vendade Kannude ja Jaan Klaari kõrval on aktiivselt Eesti Vabariigi sünnile kaasa aidanud, sündis 29. juunil 1893 Räsna külas Luiskama talus perepoeg Ivani pojana. Ivan ei saanud aga kunagi peremeheks, sest tema isa Egor ehk Jüri pärandas talu pojapoeg Ivanile, kes oli Timotheuse vend. Isa Ivan oli Konksil metsavaht ja 20. sajandi alguses oli tal ka sumplaev, mille hukust ta ise hädavaevu pääses. Ivan abiellus Mäla Jaanilt pärit 16-aastase Kristiina (Ristna) Ausmehega. Nende seitsmest lapsest viis said täisealiseks. Timotheuse teine vend Vassili sai kõrgema hariduse, õde Juula abiellus Kesse Jaani-Aadu Kannude perepojaga. Õde Akuliina abiellus 1919. aasta ülestõusu ühe juhi, Lehtmetsa Jaagult pärit Andrei Räimega. Nende poeg oli Muhu valla taastaja Jüri Raim.

Timotheusi isa oli eesrindlike vaadetega mees ja tegi talus mitmeid uuendusi, kuigi isa ta pärandusest ilma jättis. 1900. aastal ehitati uus maja moodsa ahju ja *piisiga*. Talus olid rehepeksumasin, koorelahutaja, uued adrad. Ivan katsetas uut tõugu loomade ja viljasortidega. Talus käisid ammu enne teisi ajalehed. Eriti imestati, kui Ivan tellis Teataja, mis oli päevaleht. Külamehed arvasid, et kes seda lehte küll iga päev lugeda jõuab ja kust sinna need uudised võetakse.

1902-1906 õppis T. Grünthal Hellamaa kihelkonnakoolis, 1906-1914 Kuressaare linnakoolis ja gümnaasiumis. Kuressaare gümnaasiumi päevadest

m e e n u t a b
T i m o t h e u s ,
kuidas nad teiste eesti poistega seljad kokku panid ja kangel venestamise haripunktil ka sakslaste ja venelastega eesti keelt rääkisid.

1914-1916 jätkusid õpingud
P e t e r b u r i

Timotheus Grünthal 1919 Saaremaa maavanemana.

Repro

ülikoolis ja 1920-1922 Tartu ülikooli juurateaduskonnas. 1916-1917 võeti T. Grünthal sõjaväeteenistusse ja ta õppis ka mõne aja Moskva sõjakoolis. 1917-1918 lõi kaasa Eesti Diviisi loomisel ja seejärel oli Muhu komandant. Novembrist 1918 kuni augustini 1920 oli T. Grünthal Saaremaa Maavalitsuse esimees. Kui muhulased 1919. aasta ülestõusu eel tema kui oma saare mehe juures õigust nõudma tulid, noomis maavanem Grünthal nad läbi ja saatis sama targalt koju tagasi. Kuressaares viibimise ajal andis Timotheus ka gümnaasiumis tunde. Samal ajal oli ka Eesti Asutava Kogu liige ja Tööerakonna koosseisus valitud I Riigikogusse. 1919. aastal kuulus ajalehe Meie Maa asutajate hulka ja oli hiljem selle aktiivne kaastööline. 1928-40 oli T. Grünthal Riigikohtu liige ja 1939-40 selle tsiviilosakonna esimees. Aastast 1936 juuramagister ja 1935-40 ka Tartu ülikooli õppejõud.

Timotheus Grünthal oli

Suvila Simiste Jaanimetsal. - Repro

abielus Tartu rahudelegatsiooni juhi Jaan Poska tütre Veera Poskaga (1898-1986), kes oli üks esimesi doktorikraadi kaitsnud naisi Eestis ja samuti Eesti feminismliidumise alusepanijaid. Veera Poska-Grünthal asutas naisjuristide liidu ja oli aktiivsemaid perekonnaseaduse läbisurujaid. Suurlinnaga harjunud Veera survel lahkusid Grünthalid Saaremaalt. Tõuke selleks oli andnud Jaan Poska surm, kelle matustele Veera jääolude tõttu Saaremaalt ei pääsenud. Hiljem elasid Poskad Tallinnas Kadriorus Jaan Poska majas, Poska tn nr 8, mis oli 21. sajandi alguses pikka aega trööstitus olukorras, kuni Tallinna linnavalitsus selle 2008. aastal oma esindusruumideks lasi renoveerida.

Veera ja Timotheusi peres oli neli last: Konstantsia, Timotheus, Ivar ja Veera. Neist tuntum on arst ja luuletaja Ivar Grünthal (1924-1996). Ivar Grünthal asutas ja toimetas paguluses ajakirja Mana. Timotheus Grünthali 30. aastate keskel ehitatud suvila Simiste Jaanimetsal kuulub tema pojale Timotheusile ja pojapoegade Raoul Grünthalile, kes on Rootsis juhtivaid ajakirjandustegelasi: 2006-2009 Svenska Dagbladeti peadirektor ja 2009. aastast Schibstedi meediakontserni juht. Timotheusi tütar Konstantsia (Tanni) Kents oli Kanadas naisteajakirja Triinu peatoimetaja.

Tuntud ja teenekas Tartu Ülikooli ja hiljem Eesti Põllumajanduse Akadeemia veterinaariaprofessor oli ka Timotheuse vend Vassili, kes eestistas oma perekonnanime Ridalaks Saaremaa küla järgi, kust nende pere 1825. aastal Muhusse tuli. Luiskama maad olid nimelt Nurme mõisniku poolt antud Audla mõisnikule vahetuskaubana jahikoerte vastu. Ridalast kaasa toodud leivalõimes tehti leiba veel 1933. aastal ja ilmselt kuni poeleiva tulekuni. Tanni Kents meenutab, et Muhu vanaema kaaspandud leib oli tal seljakotis ka Rootsi põgenemisel. Tartus elas

noor pere põhiliselt Muhust toodud kaalikatest ja lambaliha.

Tallinnas haigestus Timotheus tuberkuloosi, mille tagajärjel tal opereeriti vasak neer. Tollal äärmiselt elukar-detavast operatsioonist Timotheus taastus ja pere asus pärast Grünthali valimist Riigikohtu liikmeks taas Tartusse. Tartus elas perekond ruumikas majas Hurda tn 12. Tanni oli Muhus esimest korda 13-aastaselt, aga et tegemist on tõelise muhulasega, seda tõestab tema lemmiktoit - kupatatud *tuhlis* ja kala. Vanaema õpetas Tannit ka sepikut ja saialeiba tegema, sest ta oli mures, et muidu ei saa Tanni mehele. Grünthalite Jaanimetsa suvilal oli keskküte nagu Simiste koolimajalgi ja selle ehitas Vassili Kolk.

Grünthalite – Poskade suurel suguvõsal õnnestus suurel osal 1944. aastal Rootsi põgeneda, kus esialgu elatuti Rootsi riigi pakutud arhiivitööst. Paguluses tegeles T. Grünthal ka teadusliku tööga, uurides rahvusvahelist eraõigust. Timotheus Grünthal oli paguluses aktiivne ka Eesti riigi säilitamisel: 1945-1952 oli ta valitud Eesti Komitee esimeheks.

Timotheus Grünthal suri Rootsis aastal 1955 oma 62. eluaastal.

Foto Saaremaa Muuseumi kogust. Reprod: V. Poska-Grünthal. See oli Eestis 1919-1944. Stockholm 1975.

Tänu Milvi Garnett'ile reprobe saatmise eest!

Muistsed muhulased pajatavad

Piia Vinkel

Matvei Metsniit (s.1880)
jutustas:

Laiakivi

Sealsamas, parkümmend sammu üle tee, on Laiagi. Selle all olle kirst. Ruudi kirst olle kivi alla jään. Kirstus olle kulda. Kui kaks ruutkirstu vastamisi lähvad, siis vajuvad ää.

Kesse saare tekkimine

Muhust ida pool, Lõetse küla kohal on Kesse saar. See arvatud, et Kesse saar olle Lõetse nukast lahti peasn. Järsud kaldad mõlemal pool. Lõetse all - moakaare pool - ja Kesse all vesikaare pool. Sügav meri vahel. Nagu oleks moa lõhki läin, moavärisemine oln. Pank oli lõhki kärisen keskelt. Siis olle sõnna seisma jään.

Maa-alune jõgi

Siinsamas Külasemast minna on Selja mägi. Seal olle maa all jõgi. Ulk aega tagasi elas Muhus vana Asmus, kes oli veekoha otsija. Otsis vitsaraoga kaevu kohta. Tal oli käes pihelgaoks, see laste (=laskvat) ennast seal longu, kus veesoon alt läbi läheb. Vana Piiri Villem otsib paergu koa sedamoodi kaevu kohta.

See Asmus rääkis, et moa-alune jõgi olle kuulda selja mäelt Rõõmu poole minna. Jõgi jooste Sepa mäelt Painase lahte allikasse. Asmus ütles, et ta kuulde, kui vesi jooste sealt, kudas kivid vinguvad.

Üles kirjutatud 1958. a suvel.

Aarne Vinkel, sel ajal 40-aastane, jutustas:

Kesse jumal

6-7 aastat tagasi sõitsin ühes seltskonnas paadiga Lõetsest Kesse saarele. Umbes poolel vahemaal ütles Lõetse külast pärinev Vassel Raim: „Tahate Kesse jumalat näha?“ Selgus, et selleks on Kesse panga äärjoon, mis teatavalt kohalt vaadates on näokujuline.

Muhu vägilasmuistendi sünd (7)

Aarne Vinkel (1918-2006)

Olles käinud venna laevadega Saaremaal, teab ta, et saart valitseb Suur Tõll, samuti on ta kuulnud Hiiu Leigerist ja seab sellepärast oma sammud kolmest sõsarast vähima ning lähima poole, mis hetkel katku külastusest tingituna osutub peaaegu inimtühjaks. Kinnitanud kanna praeguse Vöiküla kohal maale, satub võõras karja huntidele, kes parajasti nälgunud hobusekorjust tükkideks kiskumisega on ametis. Nähes tulijat haistavad metsakoerad uut saaki ja asuvad hiiglast taga ajama.

Kallastelt (s.t. kohalt, kus praegu asub Kallaste küla) leiab põgenik esimese katkust puutumatu talu, Nagivälja, ja hüppab huntide eest pere kaevu. Peremees Naiu näeb seda, tuleb kaevu juurde ja küsib:

“Kuule sina seal, kes sa oled?”

“Olen Tondi Toberiku vend Must Mart,” kostetakse alt.

“Tule üles,” kutsub Naiu. “Ma tahan sulle paremat peavarju anda.” Mart jääbki esialgu Nagiväljale elama, peab peremehe tehtud heategu meeles ja avitab teda kuni talu üle maa saab jõukaks.

Naiu omab seitse poega ja kaks tüdart. Marest-tütre kosib Must Mart endale. Pulmad saavad vägevad, tantsu rabetakse nii, et maa vajub ja vesi Koguvaküla ning Kõinastulaiu vahelisele maaribale pitsib, mille tõttu n.n. Kõinastuleel tänapäevani piiskamisi vesi peal seisab.

Peale pulmi hakkab Mart koos naisega varandust koguma. Korjavad ja korjavad kuni saavad sellise hulga kulda, et selle varjamine võõra silma eest raskeks läheb. Kaevavad vara maasse ja veeretavad peidukohale hiigla kivi varjuks peale. Viimase toob Mart Soome pangast ajujääga Muhumaale.

Mare vennad saavad aga asjast häisu ja himustavad varandust kätte. Et nende ramm suurele kaljutükile ei hakka,

tassivad mehed maja kõrguse pinu puud kokku ja püüavad tule abil kivi purustada. Ent ka see ei õnnestu ja veel praegu seisab Muhu Tammiski rannas kogukas räni, n.n. Mustkivi ja, kes teab, on ehk selle all ka alles Must Mardi varandus õnnelikku leidjat ootamas.

Naiu surma järele jäävad ka Nagivälja kohustused Mardi õlgele. Ta paneb naise vennad kõik ametisse. Kelle põllumeheks, kelle kalameheks, kelle ehitusmeistriks, ja nii edasi. Poegadest vanim, suur ja pikk Suur-Jaak, hakkab põldu harima. Hiid armastab läätseleent ja laseb Jaagul seda kaunvilja rohkesti maha teha. Kord tuleb Must Mart näljaseks väljast, leiab leelt paja poolkeenud läätseleemega, helbib kohe kõhu seda kõvasti täis ja heidab puhkama. Läätsed paisuvad, magaja ümber tekib ragin ja tuul, mis paneb kivid kõrges kaares lendama sünnitades Püksinavõi Püssinapanga (praegune Püssina või Püssipank). Paika, kus vanasti lainetanud Suur-Jaagu läätseväli, tekkis aga hiljem Läätsa- või Lõõtsaküla (praegune Lõõtsaküla).

Naiu järgmised pojad laseb Mart asutada: Painu Paenase, Naiu Nautse, Mõigu Mõõgaküla, Tape Tupenurme (praegune Tupenurme), Simu Simiste ja Nõmmu Nõmmküla. Mare noorema õe Ruki naib Kiku Jaak. Jaak omab vara, ta õu on piiratud tugeva raudaiaaga ja veel tugevamate raudväravatega, mille kinnipaneku lõgin õhtuti üle saare kostub. Veel praegu võib Paljaaru männikus metsavahi heinamaal, n.n. Kikus, näha Kiku Jaagu õuekaevu auku, mille sügav süli rahvajutu järele oma hõlmas varjavad Jaagu varalaegast.

Korjamäel elavad kaks Korjust: Suur ja Väike. Suur on rikas, Väike vaene. Väike töötab Suurele, kui aga keegi temalt küsib:

“Kelle need prisked härjad?” saab ta vastuseks:

“Omad, ikka omad.”

“Aga kelle need uhked hooned?”

“Omad, ikka omad.”

“Ja need suured põllud?”

“Omad, ikka omad.”

Suur kuuleb Väike vastuseid ja otsustab pimedas viimase ära tappa. Et kuritöö jälgi varjata, topib ta Väike-Korjuse vaati ning saadab merele. Must Mart tuleb parajasti Virumaalt, kuuleb hädalise appihüüdeid, päästab mehe ning annab poole Suure-Korjuse vara talle. Äkki sülle kukkunud vara teeb aga Väike-Korjuse ahneks. Ta hakkab veelgi enam mammonat ihaldama ja läheb viimaks nii kaugele, et isegi Must Mardi kulda Tammiskilt kätte püüab saada. Nüüd ei mõista hiid nalja, hävitab, ahnitseja kogu perega ja teeb ta eluhooded maatasa. Pallasmaaküla lähedal Korjamäel on veel praegu Väike-Korjuse põlenud maja ase nähtav.

Kirikut Mart ei salli ja teeb sellepärast katset selle ust kinni müürida. Otsides parajat kivi leiab ta ühe Painase Langitänavalt, upitab turjale, ei jõua aga kaugele, sest koorem on hirmus raske ja variseb kandjat kaasa tõmmates maale tagasi. Mardi tagaotsa ase jääb kivisse mille nimi: Lohukivi.

Teise ränimüraka kisub Mart välja Pullipangast ja paneb naisele põlle. Hoosäärel rebenevad aga kandja põllepaelad, kandam kukub vette ja Mare lööb nina selle vastu nii kõvasti ära, et veri voolama hakkab. Kivi ongi üleni punane ja kutsutakse Punakiviks.

Kolmanda sobiva kaljurahnu leiab hiid Lehtmetsaküla põllult, ent viimase tõstmiseks on ta jõud napp. Mees vihastab ning virutab kivile vasaku jalaga hea hoobi. Veel tänapäeval seisab n.n. Päkakivi omal kohal ja selles lööja vasaku jala päka ase.

Pika otsimise peale läheb Mardil viimaks ometi korda leida paras kivi, mille ta seljas kannab kuni Seljamäeni. Siin heidab puhkama.

Järgneb